

Metykó Béla

RÉSZLETEK A JÁSZBERÉNYI IPARTESTÜLET TÖRTÉNETÉBŐL

A Jászberényi Ipartestület 2015-ben ünnepelte megalakulásának 130. évfordulóját. A tanulmány első részében felvázoljuk azt az utat, amely a jászkerületi gazdasági egylettől az ipartársulatokon át az ipartestület megalakulásáig vezetett. A második részben az 1938-ig¹ terjedő időszak fontosabb eseményeit vázoljuk, amely Jászberény két világháború közötti iptörténetének is része. A tanulmányban a döntő forrásanyagot a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár hozzáférhető okmányai, a Magyar Statisztikai Hivatal korabeli jelentései és az érintett korszak jász folyóiratainak hírei és tudósítási jelentették.

Az iparkamara története egyúttal a XIX. századi gazdasági fordulatok és fejlődések története is, amikor is egyre erőteljesebben tért hódított a szabadelvű gondolkodás széles körben való elterjedése, amely végleg szétzúzta az iparos céhek túl szigorú és ezer akadállyal körülbástyázott rendszerét és szabályzatait.

Az 1868-ban induló Jász-Kunság folyóirat első számában egy komoly vitaindító cikk jelent meg *„Alakítsunk gazdasági egyleteket”*² címmel. Ez a tanulmány hónapokon keresztül tartó érdekes vitasorozatot és az akkori gazdasági érdekekben mély véleményütköztetést indított el. A cikk írója – Kunsági (álnéven) – még nemcsak az iparos társadalomra gondolt, hanem a mezőgazdasági gazdák által alapítandó gazdasági egyletekre is, és ahogy cikkében írja: *„A Jászkunság helyrajzi fekvésénél fogva leginkább a földművelésre van utalva; a földművelés első jövedelmi forrását képezi: annak kifejtésére kell tehát mindenekelőtt törekednie.”*³

Ebben az időszakban Jászberény városának még nem volt gazdasági tanintézete, és nem volt gazdasági egyesülete sem. Egészen pontosan a *„Heves megyei gazdasági egyesület”*⁴ a „Jászkerületet” is felvette tagjai sorába. E tagság ellenére a *„jászkerületi gazdák nincsenek sem politikai sem társadalmi összeköttetésben”*, írták a helyi lapok. Ezért is hangzott el egy fontos felhívás, hogy Jászberény székhellyel *„alakítsunk jászkerületi gazdasági egyletet”*.⁵ „Egy érdekes levél” címmel Kovách László⁶ a „Heves-Jászsági gazdasági egylet”⁷ nagy tekintélyű vezetője is bekapcsolódott a vitába, védve saját helyi érdekeiket, és amellet érvelt, hogy nem szükséges a Jászságban külön gazdasági egylet alapítása. A válasz a jászok egyik

1 Azért választottuk az 1938-as évet, mert JNSZ Megyei Levéltárban eddig az évig található az ipartestületre dokumentumok.

2 Jász-Kunság 1868. január 5 I. évf. 1. szám

3 u. a mint a 2. pont

4 Gyöngyös székhellyel alakult.

5 Jász-Kunság 1868. március 29

6 Kovách László visontai országgyűlési képviselő, aki a képviselőház háznagyi feladatát is betöltötte. 1858 elején már mozgalmat indított egy Heves megyei gazdasági egyesület alakítására, amely létre is jött. Számtalan cikket írt a mezőgazdasági munkák fejlesztéséről. Egyik fő műve: Értekezés a szántás mesterségéről. Pest, 1860. Éveken keresztül szerkesztette a Heves megyei gazdasági egyesület kézikönyvét.

7 A Heves-Jászsági gazdasági egylet 1858. év május 24-én alakult, felterjesztett alapszabályai ugyanazon év október 12-én megerősítették. Az egyesületnek 19 alapító, 525 rendes, 13 tiszteletbeli tagja volt. Közhasznú feladatát Kovách László elnöklete alatt kezdte.

legtekintélyesebb képviselőjétől, Sipos Orbántól rögtön megérkezett. „Észrevételek Kovách László úr levelére” cikkében pontról pontra cáfolta Kovách érveléseit. Sipos Orbán nagy nyomatékkal hangsúlyozta, hogy mennyire fontos egy önálló Jászkerületi gazdasági egység létrehozása. Alapos szakmai érvei támadhatatlanok:

- a. „Közvetlen érintkezés lehetősége a központi országos egylettel;
- b. Minden városban, községben fiókegylet alapításával nagy tömegben lehet „szórni” a hasznos eszméket;
- c. Földbirtoki viszonyokat sem lehet egészen figyelmen kívül hagyni, Oly kiterjedésű birtok, milyen Heves megyében középirtoknak tekintik, nálunk már „nagyirtok”;
- d. Minden egyletnek kellő felszereltséggel kell rendelkeznie úgymint könyvtár, gazdasági gépek, műkert, mintagazdaság és egy kis tőke!”⁸

Abban az időben még a főleg mezőgazdasággal foglalkozó emberek nagyon idegenkedtek a szakmai könyvekben leírt javaslatok hasznosításától, nem fogadták el – ha egyáltalán olvasták – az abban leírt tanácsokat, és a többség úgy vélekedett „szakkönyvből nem lehet gazdálkodni”.

„A gazdasági egylet feladata” című cikk szerzője hosszan érvelt és indokolt, hogy „az állam nem gondoskodott arról, hogy a gazdászati oktatására megfelelő figyelem fordítódjék”, ezért az állam mulasztását a gazdasági egyleteknek kell helyrehoznia. Ezért is fontos és elérkezett az idő, hogy a „Jászsági Gazdasági Egylet” megalakuljon.

A Jász-Kunság 1870. novemberi (48.) számában Király Alajos⁹ írt egy lelkesítő felhívást „A Jász-gazda közönséghez” címmel. Tette hívta gazdatársait: „Fel tehát t. Jász-gazda társaim... előre haladott kor szava hozza mindenki jóakarató véleményét a kezdet nehézségeinek leküzdésére. Tanácskozzunk, beszélgessünk a mikénti teendőkről”.

A válasz ismét Sipos Orbántól érkezik – aki akkor Jászberény baloldali¹⁰ országgyűlési képviselője volt –, amelyben sürgette, hogy határozott lépés szükséges az önálló jász-gazdasági egyesület megalakításához. „Egy kell még hozzá, hogy az ige testté váljék a közös jóakarát.” Sürgeti és kéri a kezdeményezőt, hogy mihamarabb intézkedjen, és tűzze ki a gazdasági egylet alakulásának időpontját. Ez ugyanis – véleménye szerint – szent cél, amelyhez párt, illetve vallási különbség nélkül mindenkinek mellé kell állni.

Király Alajos nem késik az intézkedéssel, és 1871. január 22-re a jászberényi megyeháza nagytermébe össze is hívja az alakuló ülést.

Az ipartestületek őseinek a céheket tekinthetjük, melyeket elsősorban a kontárkodás megakadályozására, illetve a mesteremberek érdekeinek védelmére hoztak létre. Kimondták, hogy csak azok a mesterek üzhetnek valamely ipari foglalkozást, akik a céh tagjai közé tartoznak.

Közismert, hogy a céhrendszer zártága, monopolisztikus jellege már a XVIII. században is, de különösen a XIX. század folyamán mennyire akadályozta, illetve torzította az iparfej-

8 Jász-Kunság 1868. április 19

9 Jászapáti főbírája volt 1862 és 1867 között. 1876-ban a jobboldal képviselőjelöltjeként győzött az országgyűlési választáson, és Jákóhalmát képviselte, majd lemondása után Lenk Sándor lett az utódja.

10 A dualizmuskori pártkultúrában a baloldaliság hangsúlyozta azt a felhívást, hogy „a vidéki működés szabadságának fenntartását” biztosítani kell. Cseh Dániel: Jászberény politikai élete a dualizmus első évtizedében (1867–1876) Jászsági évkönyv, 2014.

lődést. Felszámolására és egy új modern szabályozásra mégis a XIX. század utolsó harmadában került sor. 1851-ben már megtiltották új céhek alapítását, a legfontosabb iparok üzését hatósági engedélyhez kötötték. Az 1860-ban életbe lépett új iparrendtartás, amely még mindig nem törölte el a céheket, de ajánlotta, hogy alakuljanak át ipartársulattá. Megtiltotta mindkét szervezetnek az iparüzés korlátozását, jelentősen csökkentette az engedélyhez kötött iparok számát és lehetővé tette, hogy az iparosok szabadon kereskedjenek a termékeikkel.¹¹

A céhek folyamatosan kezdtek megszűnni, és helyettük széttagolt, hatósági jogkör nélküli ipartársulatok jöttek létre. Több mint 10 évnek kellett eltelnie, hogy döntő változás következzen be a törvényalkotás szintjén is. Az 1872. VIII. törvény megalkotásával megteremtette az iparos réteg számára a szabadságot. Hiába tiltakoztak a maradék céhek vehemensen, ez az út már visszafordíthatatlan volt. A törvény életbelépésétől számított három hónapon belül minden céhnek meg kellett szűnnie. A szabad ipargyakorlás alanyi joggá vált.

Az ipartársulat első alapító tagja a híres „jász király”, Sipos Orbán, a város országgyűlési képviselője volt. Az ő védnöksége alatt alakult meg „Jászkerületi Általános Ipartársulat” 1872. augusztus 20-án. A rendkívüli alakuló közgyűlésnek legfontosabb napirendi pontjai a következők voltak: az ipartörvény mihamarabbi életbelépése, a céhek feloszlata és az ipartársulatok megalakulása, a bécsi világiállításon való részvétel és ehhez szükséges intézkedések. Központi elnöke Zámár Imre volt, vidéki elnöke a jászfényszarusi Molnár István, alelnöke Csonka Lajos szabómester, jegyzője pedig Fülöp György cipésmester. Az ipartársulat pénztárnoka Friedvalszky Gergely szücsmester, a számvizsgálók pedig Nagy Lajos és Pecsényánszky László szíjgyártó mesterek voltak.

„Az ipartársulat a városon belül hét mesterségben (szakosztályban) csoportosult: 1./ csizmadia, cipész 2./ asztalos, lakatos, ács és kőműves mesterek 3./ kovács, kerékgyártó, nyerges és kádár 4./ szabó 5./ szücs 6./ magyar tímár, szíjgyártó és a 7./ szakosztályt a takácsok alkották. Az ipartársulaton belül a szakosztályok eléggé független életmódot éltek. Eleinte még olyan szabályok működtek, mint kicsit a céhbéli korszakban.”¹²

A Jászok Kereskedelmi Iparvédelmi Kamara (ezt a nevet is használták) 1872. augusztus 20-án alakult.

Az Országos Iparegyesület tanoncoktatási mozgalmának hatására 1869-től az 1884. évi ipartörvény megalkotásáig sorban, sok városban és községben létesültek tanonciskolák. A jászberényit 1883-ban nyitották meg.¹³

Tizenkét évnek kellett eltelnie, amikor is a kormány megalkotta az 1884. XVII. törvényt. Ez az ipartörvény a szabad verseny kialakulása szempontjából kiemelkedő fontosságú volt, és véglegesen megszüntette a gazdasági fejlődést erőteljesen akadályozó céhes rendszer kötöttségeit. Az ipartörvény első paragrafusa nagyon világosan fogalmazott az ipar megkezdéséről: „a magyar korona országai területén minden nagykorú, vagy nagykorúnak nyilvánított egyén, nemre való tekintet nélkül, e törvény korlátaí között bármely iparágat, ideértve kereskedést is, bárhol, önállóan és szabadon gyakorolhat”.¹⁴

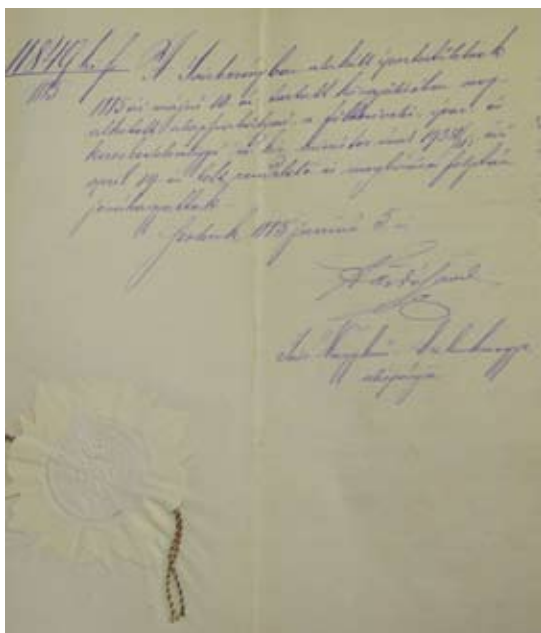
Az 1872. évi törvénycikk megjelenésekor az iparosok érdekképviselői szervei még az ipartársulatok voltak, az 1884. évi törvény pedig az ipartestületeket jelöli meg. A két érdekképviselői szerv között óriási lényegbeli különbség volt.

11 http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/a_cehenszer_felszamolasa_magyarorszagon_1872viiiic_1872

12 Jász-Hírlap 1935. szeptember 24. Borsóhalmi József cikke

13 Szerényi József: Az iparoktatás Magyarországon. 1897. 230—279. 1.

14 1884. évi XVII. törvénycikk 1. &-a

Jászberényi Ipartestület alapító okmánya

Addig, amíg az ipartársulatba való belépésre egy iparos sem volt kényszeríthető, ellenben az ipartestületnek a törvény rendelkezései alapján mindazon iparosoknak tagjává kellett lenni, akik azon városban (községben) képesítéshez kötött ipart üzték, és ott a városban (községben) az ipartestület törvényszerűen megalakult.

Az nem képezhetette vita tárgyát, hogy Jászberényben a törvény rendelkezései szerint meg kellett alakítani az ipartestületet. Minthogy a törvényben a megalakulás alapszabályi mintája is meg volt adva, az egyáltalán nem okozott fejtörést az akkori „iparos-vezéreknek”, hogy a megalakítás miként történjék.

1885. januártól lépett életbe az ipartörvény, amelynek újításával az iparosság döntő módon elégedett volt. Ez megadta a végső lökést a megalakulásához. Jászberényben az ipartestület 1885. május 10-én alakult meg. Az

alakuló közgyűlés megalkotta és elfogadta működési alapszabályát.¹⁵

Az illetékes szakminisztérium jóváhagyása után az alapszabály Jász-Nagykun-Szolnok megye alispánjának aláírásával lépett érvénybe 1885. június 5-én. Ezt a nevezetes okmányt is mellékeljük.

A Jászberényi Ipartestület alapszabályának 2.&-ban a testület célját nagyon világosan megfogalmazták. Célszerű ezt szó szerint idézni:

„Az ipartestület célja: a testületi tagok közt a rendet és az egyetértést fenntartani; az iparhatóságnak az iparosok közt fenntartandó rendre irányuló működést támogatni, az iparosok érdekeit előmozdítani s őket haladásra serkenteni.

Ez okból gondoskodik arról,

- a./ hogy az iparosok és a segédek közt rendezett viszonyok álljanak fel;*
- b./ hogy a tanoncok ügye rendeztessék*
- c./ hogy az iparosok és tanoncok vagy segédek között felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésével békéltető működés biztosíttassék*
- d./ hogy segélypénztárak létesüljenek;*
- e./ hogy az iparosok anyagi érdekeit szövetkezetek alakítása által előmozdítsa;*
- f./ hogy a munka közvetítése és szálló ügy a testület által közvetíttessék.”*

¹⁵ Jászberényben alakult ipartestület alapító okirata JNSZ Megyei Levéltár

Az alapszabály előírta a hatósági feladatokat,¹⁶ a tagok jogait és köteleességeit, a díjfizetést, az elnökség feladatait, a testület vagyonának a kezelését, a felügyeletet és viták esetén a békéltető bizottság feladatait. Az alapszabályban a testület esetleges feloszlata is szerepelt, de fontos megjegyeznünk, hogy a sors viharai közepette a testület mind a mai napig működik és létezik.

A Jászberényi Ipartestület indulásakor az iparos tagok száma közel 500 fő volt. Első elnöke Baráth József kovácmester volt, aki teljes mértékben élvezete a tagság bizalmát. Az indulás éveiben a testületnek nem volt önálló székháza, így a gyűléseket és összejöveteleket a volt Ali-féle házban – ez a mai Redler ház helyén volt - tartották.¹⁷ Baráth Józsefnek az volt a határozott célja, hogy az ipartestületnek minél hamarabb legyen saját székháza, így az adományokból megvásárolta ezt a házat, amely persze már a megvételkor is kicsinek bizonyult. Az ipartestület első jegyzője Farkas Ágoston, az iparhatóság részéről a biztos pedig Muhoray János városi tanácsnok. A pénztárnoki feladatot Boros Antal töltötte be. Az induló években a taglétszám folyamatosan növekedett, és hamarosan elérte a nyolcszáz főt. 1891-ben meghalt a fáradhatatlanul dolgozó Baráth József első elnök. A következő évben választottak új elnököt Eigen Pál személyében, aki a kékfestő szakmában ténykedett. Hat évig töltötte be a sok fáradtsággal járó elnöki tisztséget. 1898-ban Ács Gábor csizmadia mester vette át az ipartestület vezetését. Nagyon sokat dolgozott, hogy az ipartestület minél eredményesebb legyen, különösen sokat tett a „közszállítások” növelésében. Az iparhatósági biztosi teendőket ekkor Beleznyai Dienes városi jegyző, majd Sipos István látták el.¹⁸ A következő elnök Gyurkó János kovácmester lett, az ő elnöksége alatt 1908-ban a taglétszám már meghaladta a 800 főt. Ekkor elindult egy országos mozgalom szinte minden ipartestületben, amelynek fő célja az volt, hogy módosítsák az 1884. évi törvényt. Jászberényben az iparral foglalkozó kereső népesség alakulása 1900 és 1930 közötti időszakban.

	Jászberényben az iparral foglalkozó népesség alakulása*				
	1900	1910	1920	1930	
Iparral és kereskedelemmel foglalkozó népesség	Lélekszám	26 791	29 675	31 971	30 101
	Összes kereső népesség	11 229	11 229	14 140	13 276
	Iparral	1 637	2 015	2 042	2 230
	Kereskedelem és hitellel	314	461	448	598
	Közlekedéssel	99	186	175	149
	összesen	2 050	2 662	2 665	2 977
	Kereső népesség % -ban	18,3%	23,0%	18,8%	22,4%
	* Csak a keresők létszámát tartalmazza				

16 Az 1884. évi XVII. t. cz. 59-110 &-ai értelmében az elsőfokú iparhatóságnak kell végezni.

17 Jász-Hírlap 1935. szeptember 24. Borsóhalmi József cikke

18 u.o.

1893. július 27-én rendkívüli közgyűlést tartottak, ahol módosították az alapszabályt, amelyet először Cigány János ügyész, mint iparhatósági biztos hagyott jóvá, és 1894. március 9-én az államtitkár aláírása után lépett életbe.

A következő módosítás 1904. március 10-én történt. Ekkor tartottak rendkívüli közgyűlést Muhoray Zoltán iparhatósági biztos elnöke mellett. Az alapszabályt a miniszter megbízásából 1904. augusztus 11-én a miniszteri tanácsos jóváhagyta.

A következőkben a Jász-Nagykun-Szolnok megyei levéltárban található ipartestületi jegyzőkönyvek alapján 1910-től időrendi sorrendben összefoglaltuk a Jászberényi Ipartestület nevezetesebb eseményeit.

15

3. Az ipartestületek az 1903–1910. években.

Közjogi alkatrész, országrésztörvényhatóság ¹⁾	Az ipartestülethez tartozó				Az ipartestület		Értelemes vagyonszerzők száma	Díjazás, koronázás	Tagdíj-hátralék az év végén			A befizetés bizottság által			
	ipartestületi tagok száma	mesterek	segédek	tanoncok	bevételei	kiadásai			a lejárt évről	a korábbi évekről	összesen	békés uton	határozattal	összesen	előzetesen bizottsági határozattal
a) 1910-ben törvényhatóságunkint.															
Jász-N.-Szolnok vm.	11	4.781	2.330	2.130	75.993	50.027	430.071	107.085	7.401	11.922	19.323	128	116	213	13

1. táblázat

1910. évben csak vármegyei adatok álltak rendelkezésünkre az ipartestülethez tartozó mesterek, segédek és tanoncok tekintetében.¹⁹

Az ipartestület alapszabályának legközelebbi módosításáról az 1912. december 26-án tartott közgyűlés döntött. Ekkor már nem kézírással, hanem gépelve továbbította az okmányt Horváth János iparhatósági elnök az illetékes szervezethez jóváhagyásra. Közel másfél év telt el, amíg a miniszteri tanácsos végre legalizálta az alapszabályi módosításokat.²⁰ A Jászberényi Ipartestület 25 tagú küldöttsége Vácott járt, ahol a rövid életű „Kobrák”²¹ cipőgyárat látogatták meg.

Az 1912-es év telén (februárban) a helybeli kisiparosok (fa- és bőriparosok) egy nagyon előrelátó kezdeményezéssel fordultak az őket felügyelő miniszterhez. Egy közös gépműhely akartak létrehozni, amelyben olyan nagy értékű gépek üzemelését tervezték, amelyekkel az aprólékos munkát lényegesen jobb hatékonysággal tudnák elvégezni, mintha azt mindegyikük kézzel csinálná. Ezeket a gépeket egyenként nem tudták volna megvenni, és ráadásul ki sem tudták volna használni. Több befolyásos embert megnyertek ügyük támogatására. A város országgyűlési képviselője, gróf Apponyi Albert is felkarolta a témát, aki lépéseket tett a minisztériumban, ahonnan két iparfelügyelőt küldtek ki tájékozódás céljából, és személyesen ő is eljött választókerületébe. Bármennyire is pozitívan álltak a témához, végül az ötlet nem valósult meg.

¹⁹ Forrás: http://konyvtar.ksh.hu/inc/kb_statiztika/statevkonyvek/1910/htm/153.htm

²⁰ JNSZ levéltár KL. I. 1185/1885. A levéltári adatok alapján a módosítás jóváhagyása előtt a nyelvtani és írásbeli hibákat is helyesbítenni kellett.

²¹ 1905-ben alapított kérészéletű, de országos hírnévre szert tevő Kobrák Cipőgyárat látogatták meg. A háború alatt a Kobrák Cipőgyár egykori épületében 1915-16-ban 500 ágys hadikórházat rendeztek be.

A Nagy Háború kirobbanásának évében, 1914 első felében az Országos Iparos Nyugdíjért Egyesület alakult meg. Az egyesület legfontosabb célja az volt, hogy a munkaképtelen, már megöregedett iparosok és kereskedők nyugdíjat kapjanak.

A Nagy Háborút megelőző években Szabó Fekete János kőművesmester lett az elnök. A világháború kitörése teljesen új helyzetet teremtett, minden fejlődést megállított és megakadályozott. Az iparosok túlnyomó részt a harctereken küzdöttek. Sok iparos ember a harcmezőkön esett el, vagy szenvedett olyan súlyos sérülést, amely szinte a munkavégzésben is gátolta őket. A háború után jó néhány évnek kellett eltelnie, mire az ipartestület taglétszáma újra elérte a 800 főt.

Bármilyen súlyos időkötést is át a háború alatt az ipartestület erős remény volt arra, hogy a jászberényi iparosságra jobb napok fognak köszönteni. Ebben az időszakban már az ipar érdekeit egy önálló iparminisztérium igazgatta. A kormányzat felismerte az ipar jelentőségét, és ennek megfelelő módon gondoskodott az iparosság érdekeiről.

A jászberényi iparosok 1919. április hó 13-án tartották a rendes évi közgyűlésüket, ahol új alapszabályt hoztak létre. Ekkor Szabó Fekete János volt az ipartestületi elnök és Szűcs István András a jegyző.

1921-ben az I. világháború és az 1919-es forradalom után a kormányzatnak nagy gondot kellett fordítani arra, hogy a háborús sérülések folytán bezárt üzemeket újra tudják indítani a kisiparosok. Ebből a célból a kormány hitelakciót szervezett, amelyből vidékre is jutott támogató összeg. Egy-egy kölcsönfelvevő részére az engedélyezhető összeget vidéken, így Jászberényben is 3000 koronában állapították meg. Az 1919-es forradalmi fosztogatások következtében károsodott kisiparosoknak is segélyt biztosított a minisztérium a kereskedelmi és iparkamarák közreműködésével, amely összegből a károsultakat szintén dotálhatták.

1922-ben lépett érvénybe a XII. törvénycikk, amely az 1884. évi XVII. számú ipartörvényt módosította. Anélkül, hogy a törvény részletes ismertetésébe belemennénk, a legfontosabb első részét idézzük: „*az 1.&-ban az iparüzés feltételei szerint az iparoknak következő csoportjait különbözteti meg:*

- a) képesítéshez kötött iparok,*
- b) engedélyhez kötött iparok,*
- c) szabad iparok.”*

A törvény részletesen és tételesen felsorolta mindhárom csoporthoz tartozó iparokat. Szabályozta az iparigazolvány, illetőleg iparendély kiállítását, az ipardíjat,²² és az ipari reáljogokat. A törvény továbbá nagyon alaposan és részletesen szabályozta a tanonciskolák²³ rendjét. Nagyon fontos szabály volt a gyermekmunka fogalmának újbóli meghatározása – azaz 14 éven aluli gyermeket, akik az elemi népiskola látogatására kötelezettek – „*a jelen törvény hatálya alá eső üzemekben és vállalatokban, ideértve azok irodáit is, sem tanonci, sem egyéb minőségben foglalkoztatni, általa bárminő munkát, akár csak kiegészítő minőségben is, végezteni nem szabad*”.

²² Az ipardíj összegét a kereskedelemügyi miniszter az üzlet minőségének és helyének figyelembevételével, rendelettel állapítja meg.

²³ 3 mai szóhasználatnál szakmunkás képzés

A jászberényi iparosok 1922. március 5-én tartották éves rendes közgyűlésüket. A tisztújítás volt az egyik legfőbb napirendi pont. Ismét Szabó Fekete Jánost választották meg 3 évre elnöknek. Szabó Fekete 225 érvényes, míg kihívója, Sági András 65 érvényes szavazatot kapott.

Megválasztották még az ipartestület előjárósági tagjait is. Az új törvény által megkövetelt alapszabályi módosításokat is megtárgyalták. A módosítások jóváhagyása előtt a vármegyei törvényhatósági bizottság kikérte a szakmai felettesnek, a Debreceni Kereskedelmi Iparkamárának a véleményét. A jóváhagyó nyilatkozat után a vármegyei jegyző küldte a magyar királyi kereskedelemügyi miniszterhez, aki 95860/1923 számú rendeletében engedélyezte az új alapszabályt 1923. november 13-án.

Az egyre növekvő infláció következtében az ipartestületi ház biztosítását 100 000 koronáról a háromszorosára, 300 000 koronára emelték fel.

Az Országos Iparegyesület ebben az évben ünnepelte megalakulásának 80. évfordulóját egy Budapesten megtartott díszközgyűlésen. Két jászberényi ipartestületi tagot tüntettek ki, az egyik Durner Pál, míg a másik tag Szalóky József volt.

A decemberi előjárósági gyűlésen Varga János jászberényi lakos egy ecetgyár felállítására nyújtott be kérelmet, amelyet támogatott a testület elnöksége.

A december 31-én tartott rendes közgyűlés egyik fő napirendje a forgalmi adó ügye volt. „A közgyűlés utasította a testület előjáróságát, hogy éberrel figyelje az ügyvel kapcsolatos országos mozgalmakat, amely mérésükkelni illetve a visszasságok megszüntetését célozza és ezeket a megmozdulásokat hathatósan támogatassa.”²⁴

Meghatározták az iparosok éves tagdíját 200 koronában, a tanonc vagy segéd díja 150 korona volt. A szegődtetés díját 1000 koronában, a szabadítási díjat pedig 1500 koronában állapították meg.

Mint minden évben, 1923-ban is az ipartestület nagy gondot fordított a báli szezon megtartásakor a táncmulatság megszervezésére és nívós szinten való megtartására. Az ipartestületi bál jövedelmének felosztásáról úgy határozott a testület előjárósága, hogy 6500 korona az ipartestületi pénztárba, 1000 korona a segélyalapba, és a fennmaradó 6150 korona pedig a könyvtári alapba kerüljön.

Ebben az évben indult egy országos mozgalom a forgalmi adóval kapcsolatosan. Az iparosok szerették volna elérni, hogy első lépcsőben csökkenjen az adó mértéke, majd pedig végleges eltörlésére kerüljön sor. Ebben a témában a Kiskunfélegyházi Ipartestület és Kereskedelmi Egyesület írt levelet a jászberényi iparosokhoz, amelyhez a jászberényiek csatlakoztak és döntöttek arról is, hogy megkeresik levélben Dr. Czettler Jenő országgyűlési képviselőt. A levél megszerkesztésére Neumann József dr. ipartestületi ügyészt kérték fel.

1924. évben az iparos tanonciskolák tekintetében az első női tanfolyamot indították el.

Az 1925. március 25-én tartott közgyűlésen újbóli elnökválasztást is tartott az ipartestület, amelyen ismét Szabó Fekete Jánost választották meg 196 szavazattal. Kihívója, Pecsényánszky Alajos 129 szavazatot kapott. Dr. Nagy Sándor ügyvédet választották meg az ipartestület ügyészének, és megköszönték dr. Neumann József munkáját, aki 6 évig töltötte be ezt a tisztséget.

A Faluszövetség 1925-ben rendezett kiállításán – Friedvalszky Ferenc polgármester erőteljes támogatásával – az iparosok olyan ipari termékeket tudtak bemutatni, amely az

24 1922. december 31-i rendes közgyűlés jegyzőkönyve

akkori idők legkorszerűbb igényét és ízlését is kielégítette.²⁵Az ipartestület megválasztotta a tanonc és mestervizsga bizottságokat is különböző iparágakban.

Iparágak	Bizottsági elnökök
Takács ipar	Rékasi József
Órás ipar	Nagy Kálmán
Villanyszerelők	Harmann Gyula
Kalapos ipar	Buga János
Cukrász és mézesbábos	Hudra István
Esztergályos ipar	Kakkal Béla
Kéményseprő ipar	Bíró Lajos
Szijgyártó ipar	Váenty Demeter
Tímár ipar	Csordás Kálmán
Sütőipar	Pesti András

Az új magyar vámtarifa törvény 1924. XXI. tc.-kel lépett életbe, de ez nagy elkeseredést okozott a kereskedők körében, miután a rendelkezés 36 cikkcsoport vámját felemelte.

A népjóléti és munkaügyi miniszter köszönetet mondott a jászberényi szabóknak, cipésziparosoknak és kereskedőknek, akik részben ingyenmunkával, részben adományokkal hozzájárultak a hadiárvak ruhával való ellátásához. Ez is része volt a múlt évi városi inszignyihító sikeres tervnek.²⁶

1926. okt. 21-én tartott rendkívüli ülésen Muharay Zoltán iparhatósági biztos ismerteti, hogy Váenty Demeter és társai beadványt nyújtottak be a városi tanácshoz, mint elsőfokú iparhatósághoz. Az Iparkamara véleménye, valamint az Ipartestület alapszabálya értelmében ő ezt továbbította az Ipartestülethez. A beadványban Szabó Fekete János ipartestületi elnök személye is több fontos ügyben érintve volt, ezért az iratokat Bíró Lajos ipartestületi alelnöknek kézbesítette ki a városi tanács. A vizsgálat befejezéséig Szabó Fekete Jánost felmentették az elnöki teendők ellátása alól. Szavazásra került sor, amely során a tagok az elnököt a legközelebbi közgyűlésig felfüggesztették teendői alól. Ezután Bíró Lajos vette át az ügyvezető tisztséget, mint első alelnök.

Az 1926. novemberi gyűlésen bejelentették, hogy 1927-től a pengőszámítás lép életbe, és az ipartestületi tagdíjakat is át kell majd számítani pengőre. Elfogadták, hogy 1927. január 1-től minden iparos 2 pengőt fizet maga után, segéd után 1 pengő 20 fillért, a tanonc után pedig 60 fillért. A tagsági díjat negyedévenként előre kellett fizetni.

Az 1927. július 5-én megtartott előljárásági ülésen Szabó Fekete János elnök bejelenti, hogy az elnöklést a közgyűlésig átadja Bíró Lajos alelnök úrnak.

Az 1927. augusztus 7-én tartott rendes közgyűlésen Bíró Lajos elnök úr bejelenti, hogy a városi tanács a március havi közgyűlés határozatát teljes egészében megsemmisítette.

A testület titkos szavazással dönt az elnök személyéről, ahol összesen 71 szavazatot adtak le. Ebből 46-an a régi elnök visszahelyezése mellett, míg ellene 25-en voksoltak. Tehát Szabó Fekete Jánost újból visszahelyezik elnöki tisztségébe.

²⁵ Faluszövetségi kiállítás 1925. október 4-6 között volt. Védnökei gróf Apponyi Albert, dr. Czettler Jenő országgyűlési képviselők, dr. Almásy Sándor főispán és dr. Alexander Imre alispán voltak.

²⁶ Jász-Hírlap 1925. február 1.

Ebben az évben elkészült az ipartestületi reform és a kontárrendelet. A kontárok elleni védekezés a másik égető kérdése az iparnak. Az egész országban általános volt az elégedetlenség és az elkeseredés a kontárok üzelmei és az ezzel szembeni fellépés eredménytelensége miatt. Különösen érzékenyen érintette a kontárok egyre nagyobb elterjedése az építőiparosságot. Hiába fordultak panasszal a hatóságokhoz, a legtöbb esetben a lassú, bürokratikus intézkedés miatt az elvállalt munkát már régen elvégezték. Az új kereskedelemügyi miniszter beiktatásakor megígérte az iparosságnak, hogy a jogosulatlan iparúzókat ellen a lehető legrövidebb időn belül rendeletet ad ki. Ezért az iparosság már nagyon várta az ipartestületi reformot, amelytől gondjaik mielőbbi orvoslását remélték, bízva a kereskedelemügyi miniszter adott szavában.

Az új rendelet szerint biztosítani fogják, hogy a jogosulatlan iparúzót a megkezdett munka haladék nélküli abbahagyására kényszerítsék, másrészt súlyos büntetéssel fogják elvenni a kedvüket attól, hogy iparjogosítvány és képzettség nélkül konkurenciát jelentsenek a jogosított iparosságnak. A tervek szerint a rendelet legkésőbb 1927. február elején meg fog jelenni.²⁷ 1928. március 11-én tartotta az iparkamara az éves rendes közgyűlést. Az eddigi elnök, Szabó Fekete János megbízása lejárt, megköszönte az iparosság eddigi bizalmát, és az elnöki széket Bíró Lajosnak adta át. Ezt követően választásra került sor, amelyen a 268 szavazatból Pecsényánszky Alajos 160, Szabó Fekete János 92, míg Pecsényánszky Imre 16-ot kapott. Várenty Demeter és László István lettek az alelnökök.

A levéltári adatok alapján 1928. július hó 18-án tartott rendkívüli előljárósági ülésen egy kényes kérdés került napirendre, történetesen Balla István volt pénztáros károkozási ügye. Az ipartestület ügyésze, dr. Csiky Gusztáv az 1928. szeptember 12-én tartott rendes közgyűlésen jelentést adott. Csiky Gusztáv ebben beszámolt a Balla István (volt pénztáros) által az ipartestületnek okozott kárról. Az előljárósági tagokat is terheli felelősség, és javasolta, hogy ők is járuljanak hozzá a kár megtérítéséhez. Nem ajánlotta a per megindítását Balla ellen, mert semmiféle vagyona nincsen. Szabó Fekete János volt elnök mereven elzárkózott bármilyen tétérítéskötelezettség elől.

Az 1928. október 12-én tartott rendes közgyűlésen először esett szó az okozott kárról, amely 800 pengő, ebből a kárösszegeből 100 pengőt a volt előljáróságnak kellett megfizetni, míg 300 pengőt pedig az ellenőrző bizottság tagjainak és a volt elnöknek. A volt előljárósági tagok hajlandók voltak ezt az összeget megfizetni. 1928. november 6-án az elnök javasolja, hogy a károkozásban felelős személyeket szólítsák fel az okozott kár megtérítésére.

Ebben az évben jelent meg egy átfogó anyag, amely a Jászberényi Ipartestület tagjainak számát tartalmazza iparágak szerinti bontásban. Ez alapján megállapítható, hogy 806 iparos volt tagja a városi ipartestületnek. (2. táblázat²⁸)

1928-ban jelent meg az a törvény, amely kimondta, illetve védte az iparosokat, hogy rokkantság esetén biztosítást kapnak. Az 1929. január 1-től életbe lépő törvény mindazon munkavállalókra vonatkozott – háztartási alkalmazottak kivételével –, akik betegség és baleset esetére biztosításra kötelezettek. Egyben öregség, rokkantság, özvegyesség és árvaság esetén is biztosítási kötelezettség alá tartoztak.

Az 1930-as évben újra harcot indítanak az iparosok a kontárkodás ellen, kimondva: ez a legnagyobb ellensége az iparos társadalomnak.

27 Jász-Hírlap 1927. január 23.

28 Jász Hírlap 1928. szeptember 30.

<i>Jászberényi ipartestületi tagok száma 1928-ban</i>					
No.	Iparágak	Iparosok száma	No.	Iparágak	Iparosok száma
1	asztalosok	42	30	ácsok	12
2	Bádogosok	13	31	cukrászok	2
3	cipészek	130	32	csizmadiák	66
4	férfiszabók	90	33	fodrászok	18
5	fényképészek	3	34	fogtechnikusok	2
6	fésüs	1	35	fehérnemű tisztító	1
7	fehérnemű varró	1	36	esztergályosok	3
8	gőzmalmos	3	37	fazekas	1
9	gyógyáru készítő	1	38	hentesek	62
10	kőművesek	25	39	kovácsok	51
11	kárpitások	6	40	kerékgyártók	31
12	kádárok	20	41	könyvkötő	1
13	kalaposok	5	42	kötelesek	5
14	kaptafa készítők	2	43	kosárfonók	3
15	kéményseprők	3	44	kőfaragók	2
16	kelmefestők	1	45	kefekötő	1
17	késes	1	46	kútúró	1
18	kenyérsütők	3	47	lakatosok	28
19	mézeskalácsos	4	48	műszerészek	3
20	női szabók	30	49	női fodrászok	4
21	női kalapkészítők	6	50	nyomdászok	5
22	órárok	8	51	sütők	5
23	szíjgyártók	8	52	szobafestők	23
24	szücsök	18	53	szítás és rostások	4
25	szappanfőzők	1	54	takácsok	10
26	tímárok	3	55	teknőkészítők	6
27	taligakészítők	2	56	vendéglősök	13
28	vízimalmos	1	57	autójavítók	2
29	villanyszerelők	2	58	mészárosok	8
<i>Mindösszesen: 806</i>					

1931. március 14-én a Jász Hírlap első oldalán közli, hogy a Jászberényi Ipartestület ismét Pecsényánszky Alajost választotta meg elnökké.

Ami érdekes, hogy „szokatlanul viharos jelenetek között” zajlott le az egyesület közgyűlése. A nagy vihart az kavarta, hogy a testület elnöksége 200 pengőt adományozott a jubiláló Katolikus Legényegylet új zászlójára.

Az ellenzék ezt erősen kifogásolta, ugyanis a közgyűlés csak 50 pengőt szavazott meg. Követelték, hogy a 150 pengős többletet az elnökség a saját jövedelméből rendezze. A szenedvényeket végül a polgármester, Friedvalszky Ferenc nyugodt szavai csendesítették le. Ezután jött a gyűlés legérdekesebb része, az elnökválasztás. A leadott szavazatok alapján Pecsényánszky Alajos 102, Kalla János 85 és Szabó Fekete János 71 szavazatot kapott. Ennek alapján az elnök újból Pecsényánszky Alajos lett.

Ez év érdekessége még, hogy a nagy híró Bata-féle cseh cipőgyár tervei között szerepelt a Magyarországon való letelepedés és gyártó bázis létrehozása. Az ipartestület elnöksége első lépcsőben felkereste Apponyi Albert országgyűlési képviselőt, hogy járjon el az illetékeseknél a gyár létrehozásának megakadályozására. Küldöttség járt a kereskedelmi miniszternél is, hogy gátolja meg „az effajta cipők beözönlését”, mert ez több ezer iparos családot tenne tönkre. Az iparosok látogatásakor Fabinyi Tihamér ker. miniszter részletesen ismertette a kisipar érdekében eddig megtett kormányintézkedéseket.

Az ipartestületi ház egyre szűkösebbnek bizonyult a feladatok ellátására, ezért a mellette lévő házat is megvásárolták 1933-ban. Dr. Friedvalszky polgármester is erőteljesen támogatta az ipartestületet abban a törekvésében, hogy mielőbb új székházat sikerüljön építeniük.

A pénzgyűjtési akciókban Imrédy Béla – aki 1933 és 1935 között Jászberény országgyűlési képviselője volt – 7000 pengőt, Fabinyi Tihamér kereskedelmi miniszter 3000 pengő adományt jutottat a testületnek. Az új vezetőség nagy figyelmet fordított arra, hogy a tagság dijhátralékát is rendezzék.

Az így összegyűlt közel 14 000 pengő pénzügyi tőke biztosította, hogy az ötvenéves ipartestület egy hagyományaihoz méltó székházat tudott építeni.

Megkezdődött az ipartestületi székház építése. Hétezer pengő kamatmentes kölcsönt is engedélyezett a pénzügyminiszter az iparkamara épületének létrehozásához. 1934. október 14-én tartották a Jászberényi iparkamara székházának avatóját.

A Jászberényi Ipartestület fennállásának ötvenedik évfordulóját 1935. szeptember 1-én ünnepelte. A gazdag hagyományokkal rendelkező testület szép és nagyszerű külsőségek között ünnepelte meg a jubileumi évfordulót. Az ünnepség díszvendége Antal István államtitkár – Jászberény város országgyűlési képviselője – volt, aki a miniszterelnök²⁹ üdvözlét hozta az 50. éves ipartestület díszközgyűlésének.

Az ipartestület vezetőségének tagjai az ünnepi évben: Pecsényánszky Alajos elnök, dr. Csiky Gusztáv ügyész, László István és Váenty Demeter alelnökök, Borsóhalmi József jegyző. Az ünnepi beszédet Csiky Gusztáv tartotta, aki hangsúlyozta, hogy „itt Jászberényben az iparosság története nyitott könyv... az erkölcsi szó legszorosabb értelmében, mert ez a társadalmi réteg itt Jászberényben, mindig az volt, amelyre a közönség, a város vezetői mindig nyugodtan és bizton számíthattak”.

Megható pillanata volt az ünnepi eseményeknek, amikor dr. Harsányi Imre országos

²⁹ Gömbös Gyula volt az akkori miniszterelnök

kamarai titkár átnyújtotta a kamara díszoklevelét Váradi Antalnak, aki jelenleg Jászberény legöregebb, ötven éve dolgozó iparos, és alapító tagja a jászberényi ipartestületnek. A díszközgyűlés meleg ünnepségekben részesítette az idős mestert.

1935 decemberében a jászberényi iparosok küldöttségét fogadta Bornemissza Péter iparügyi miniszter. 1936-ban az ipartörvény újabb reformja került bevezetésre.

1937 februárjában jött el ismét a tisztújítás ideje az iparkamarában. Kadlecsik Mártont 150 szavazattal választották elnöknek, a régi vezető, Pecsényánszky Alajos 117 voksot kapott.

Még az 1932. évi ipartestületi törvény döntött az ipartestületi hálózat átszervezéséről. 1937 júliusában Szolnokon tárgyaltak a vármegye iparosságának vezetői. A jázsági felsőjárásért döntés eredménye az lett, hogy Jászfényszaru, Pusztamonostor, Jászfelsőszentgyörgy, Jásztelek, Alattyán és Jánoshida iparossága a Jászberényi Ipartestülethez csatlakozott. Jászdózsa ipartestülete továbbra is önálló szeretett volna lenni, de ehhez a törvény nem nyújtott lehetőséget. Végül Jászdózsa iparossága is egyhangúan a Jászberényhez való csatlakozás mellett döntött. A jászárokszállási ipartestület változatlanul önálló maradt. Ezek a módosítások azt eredményezték, hogy a Jászberényi Ipartestület közel 500 fő iparossal bővült, így a taglétszám elérte az 1300 főt.³⁰ A Jászberény és Vidéke Ipartestület – ez lett a hivatalos, új név – alakuló közgyűlése 1937. november 28-án volt a Jászberényi Ipartestület nagytermében. Az új testület megalakulásával szükségessé vált a tisztújítás is. A közgyűlés egyhangúan a Jászberényi Ipartestület régi elnökét, Kadlecsik Mártont választotta meg.³¹

1938 februárjában tartotta a Jászberény és Vidéke Ipartestület évi rendes közgyűlését, ahol Kadlecsik Márton elnök számolt be az elmúlt év ipari történéseiről. Több kitüntetés átadására is sor került. Először a Tiszántúli Kovács- és Kerékgyártó mesterek Szövetsége adott elismerő oklevelet Jankovics Sándor, Pernyéz Antal kovács és Váczi Antal kerékgyártó mestereknek, akik szakmájukban már több évtizede gyakorló iparosok.

Az ipartestület igen lelkes éljenzésben részesítette Danca János szücs mestert, aki a jászberényi szücsmunka elismerését és megjutalmazását jelentő *országos ezüstkoszorút* vehette át az Országos Kézművesipari Kiállításon.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár adatai alapján összesítettük az 1938-as év ipartestületének – a jászberényi tagok adatai álltak csak rendelkezésre – foglalkozásonkénti összegzését, a mesterek, a tanoncok és a segédek számát. Az 1938. évi adatok azt mutatták, hogy közel 44 foglalkozási ágban ténykedtek az iparosok Jászberény területén (4. táblázat).

Összevetettük az 1928-as és az 1938-as év adatait azokban a foglalkozási ágakban, ahol a legtöbb volt a mesteremberek száma (3. táblázat). Megállapíthatjuk, hogy jelentős változások történtek az iparos szakmákban az elmúlt 10 évben. A nyerő (növekvő) foglalkozási ágak a cipészek, kovácsok és géplakatos szakmák voltak, míg jelentős csökkenés történt a férfi szabóknál, a csizmadiáknál, valamint a női- és férfi fodrászok tekintetében.

30 Jász Hírlap 1937. július 31.

31 Jász Hírlap 1937. december 04.

3. táblázat 1928-as és az 1938-as év mesterek számának összevetése

<i>Jászberényi Ipartestület</i>			
	Mesterek száma		Eltérés 1938 és 1928 között
Foglalkozás	1928	1938	
Cipész	42	117	75
Kovács és géplakatos	13	81	68
Férfi szabó	130	74	-56
Hentes és mészáros	66	61	-5
Asztalos	22	39	17
Csizmadia	79	38	-41
Női és férfi fodrász	90	34	-56
Kőműves és építő	30	34	4
Női szabó	70	33	-37
Kerékgyártó	6	31	25

A Jászberény és Vidéke Ipartestület első 50 évének története eddig tartott. Joggal felvetődik a kérdés, hogy miért itt húztunk egy határvonalat. Ennek komoly történeti oka van, hiszen 1938-ban jelent meg az első zsidótörvény, amely tragikusan érintette és átrendezte a magyar zsidóság társadalmi és gazdasági életben betöltött szerepét.³²

³² Az 1938. XV. törvénycikk "A társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról" címet viselte, de első zsidótörvény néven vált hírhedtté. A jogszabályt a Darányi-kormány készítette elő, de már Imrédy Béla miniszterelnöksége alatt fogadta el az országgyűlés.

Jászberény és vidéke ipartestületi tagok foglalkozásonkénti összeállítása

<i>Foglalkozás</i>	<i>Mesterek száma</i>	<i>Tanoncok és segédek száma</i>	<i>Foglalkozási ág %-os arány</i>	<i>Tanoncok %-os arány</i>	<i>egy mesterre jutó tanoncok és segédek száma</i>
cipész	117	261	15,1%	22,8	2,2
kovács és géplakatos	81	87	10,4	7,6	1,1
férfi szabó	74	73	9,5	6,4	1,0
hentes és mészáros	61	49	7,9	4,3	0,8
asztalos	39	50	5,0	4,4	1,3
csizmadia	38	33	4,9	2,9	0,9
női és férfi fodrász	34	44	4,4	3,8	1,3
kőműves és építő	34	127	4,4	11,1	3,7
női szabó	33	121	4,3	10,6	3,7
kerékgyártó	31	19	4,0	1,7	0,6
ácsmester	22	7	2,8	0,6	,03
szobafestő	21	35	2,7	3,1	1,7
kádár	20	14	2,6	1,2	0,7
pék-sütő	20	44	2,6	3,8	,2,2
szücs	17	31	2,2	2,7	1,8
tímár és szakács	12	3	1,5	0,3	,03
bádogos	10	4	1,3	0,3	0,4
cukrász és mézesbáb	10	2	1,3	0,2	0,2
vendéglős	9	10	1,2	0,9	1,1
órás	7	12	0,9	1,0	1,7
molnár, malomtulajd.	6	19	0,8	1,7	3,2
kárpitos	6	3	0,8	0,3	,05

egyéb	6	8	0,8	0,7	1,3
szíjgyártó	5	8	0,6	,07	1,6
kötélgyártó, köteles	5	1	0,6	0,1	0,2
kosárfonó	5	3	0,6	0,3	0,6
autószerelő+egyéb	4	15	0,5	1,3	3,8
nyomdász	4	16	0,5	1,4	4,0
kalapos	4	5	0,5	0,4	1,3
női kalapkészítő/ka- lapos	4	5	0,5	0,4	1,3
műszerész	4	5	0,5	0,4	1,3
szítás	4	0	0,5	0,0,	0,0,
kéményseprő	3	9	0,4	0,8	3,0
fényképész	3	4	0,4	0,3	1,3
fehérnemű varró (tisztító)	3	0	0,4	0,0	0,0
szappanfőző/szappanos	3	0	0,4	0,0	0,0
kútfúró	3	0	0,4	0,0	0,0
teknőkészítő	3	0	0,4	0,0	0,0
késes-köszörűs	2	1	0,3	0,1	0,5
villanyszerelő	2	10	0,3	0,9	5,0
fogtechnikus/fogműves	2	5	0,3	0,4	2,5
faasztergályos	2	0	0,3	0,0	0,0
taligakészítő	1	0	0,1	0,0	0,0
fazekas	1	0	0,1	0,0	0,0
kőfaragó	1	1	0,1	0,1	1,0
Mindösszesen	776	1144	100,0%	100,0%	0,7

4. táblázat Jászberény és vidéke ipartestületi tagok foglalkozásonkénti összeállítása
(1938. év)

Források:

1. Magyarországi Rendeletek Tára 1867–1945 Rendeletek tára, 1885. Rendeletek 34. A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszternek 9909. szám alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendelete, az ipartörvény (1884: XVII. t.-cz.) 169. §-az értelmében a választott iparhatósági megbízottak működése tárgyában.
2. Zounuk 5. (A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szolnok, 1990) In: TANULMÁNYOK Balla Ferenc–Wirth István: Egyesületek a Jászságban a XX. század elején
3. Jász-Kunság. 1868–1875
4. Jász-Hírlap. 1921–1938

Levéltári források (Jász-Nagykun-Szolnok megyei Levéltár):

5. Ipar lajstrom. 1887–1941
6. Jászberény és Vidéke Ipartestület Jegyzőkönyv. 1922–1925; 1926–1929; 1932–1937.
7. Jászberény és Vidéke Ipartestület iratai. Szabadítási törzskönyv. 1919–1929.
8. Jászberény és Vidéke Ipartestület iratai. Ipartestületi tagok nyilvántartása. 1938–1943.